

Διδαχή

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
Δελφών & Μιαούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorphoseos.gr

ΕΤΟΣ 2^ο | 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2022 | Αρ. Φύλλου 99

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ

Σχόλια στο Ευαγγελικό Ανάγνωσμα: Λου 10:25-37

Μια από τις πιο γνωστές παραβολές του Ιησού είναι η Παραβολή του Καλού Σαμαρείτη (Λου 10:25-37). Το κεντρικό ερώτημα της περικοπής **“Και ποιος είναι ο πλησίον μου;”** τίθεται και σήμερα όπως και τότε, με την ίδια ένταση και με την ίδια αγωνία που ο νομοδιδάσκαλος της περικοπής το έθεσε στον Ιησού.

Ο νομοδιδάσκαλος που παρουσιάζεται στον Ιησού έχει περάσει μεγάλο μέρος της ζωής του θέτοντας ερωτήματα και δίνοντας απαντήσεις σε οποιοδήποτε ζήτημα σχετικό με τον Νόμο του Μωυσή. Έτσι, η διαβεβαίωση του Ιησού προς τους μαθητές του: **“Χαρά σ’ εκείνους που βλέπουν όσα βλέπετε εσείς! Σας βεβαιώνω πως πολλοί προφήτες και βασιλιάδες θέλησαν να δουν αυτά που βλέπετε εσείς, μα δεν τα είδαν· ν’ ακούσουν όσα ακούτε εσείς, μα δεν τα άκουσαν”** (Λου 10:23-24) ηχεί σαν πρόκληση στ’ αφτιά του· θέλει να διαπιστώσει αν ο νέος διδάσκαλος που μιλά τόσο μεγαλόστομα μπορεί να απαντήσει σε μια απλή ερώτηση: **“Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωήν αιώνιον κληρονομήσω;”** (10:25).

Το φραστικό που χρησιμοποιεί ο νομοδιδάσκαλος καθώς θέτει το ερώ-

τημά του αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο σκέπτεται. Ζητάει να μάθει τι πρέπει να κάνει για να “κληρονομήσει” την αιώνια ζωή. Η κληρονομιά είναι ένα δώρο, μια προσφορά του κληροδότη προς τον κληρονόμο, επομένως εξαρτάται από τον κληροδότη το πώς και σε ποιον θα διαθέσει την περιουσία του. Ρωτώντας ο νομοδιδάσκαλος τι πρέπει να κάνει, είναι σαν να ρωτάει πώς μπορεί να εξευμενίσει τον Θεό, να τον επηρεάσει, ώστε να του χαρίσει την αιώνιο ζωή. Ο Χριστός δεν επιχειρεί να αλλάξει τον τρόπο σκέψης του συνομιλητή του αλλά δέχεται την πρόκληση να συζητήσει μαζί του στο δικό του επίπεδο, με βάση τον *Νόμο*. Τον προτρέπει, δηλαδή, να κάνει αυτό που ξέρει καλά. Έτσι, όταν ο Ιησούς τον ρώτησε τι γράφει ο *Νόμος*, εκείνος αμέσως συνόψισε τη βασική του διδασκαλία σε δύο διατάξεις, μία από το βιβλίο του *Δευτερονομίου* (6:5) και μία από το βιβλίο του *Λευιτικού* (19:18) **“Ν’ αγαπάς τον Κύριο τον Θεό σου μ’ όλη την καρδιά σου και μ’ όλη την ψυχή σου, μ’ όλη τη δύναμή σου και μ’ όλο το νου σου· και τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου”** (Λου 10:27). Ήταν τόσο βέβαιος ότι ο Ιησούς δεν θα μπορούσε να αντιτείνει κάτι διαφορετικό, που επιχειρεί, προκειμένου να φανεί πως αυτός γνωρίζει καλύτερα τη *Γραφή* από τον Ιησού, να συνεχίσει τη συζήτηση. Η απάντηση όμως του Ιησού μεταθέτει το ζήτημα σε ένα άλλο επίπεδο· το ζητούμενο δεν είναι πόσο καλά γνωρίζει κάποιος διάφορες διατάξεις του *Νόμου*, αλλά πώς τις κατανοεί.

Ο συνομιλητής του Ιησού, όπως και οι σύγχρονοί του Ιουδαίοι, κατανοούσαν τον όρο “πλησίον” πολύ στενά, θεωρώντας ότι δηλώνει τους συμπατριώτες τους. Έτσι, δεν μπορούσαν να συμπεριλάβουν στον όρο αυτό τους ξένους, αλλά μια τέτοια κατανόηση του όρου “πλησίον” έρχεται σε αντίθεση με τον *Νόμο*, και γι’ αυτό ο Ιησούς συμπληρώνει την αρχική ερώτησή του προς τον νομοδιδάσκαλο **“*Εν τῷ νόμῳ τί γέγραπται;*”** με την ερώτηση **“*πῶς ἀναγινώσκεις;*”**

Η ερώτηση του Ιησού θα μπορούσε να θεωρηθεί προσβλητική, καθώς φαίνεται να υποκρύπτει έναν υπαινιγμό ότι ο συνομιλητής του δεν εφαρμόζει όσα διδάσκει. Έτσι, ο νομοδιδάσκαλος αμύνεται ζητώντας από τον Χριστό να προσδιορίσει ακριβώς την έννοια του “πλησίον”.

Για να καταστήσει ο Χριστός σαφές ότι δεν υπάρχουν όρια στην αγάπη επιλέγει ως πρωταγωνιστή της παραβολής που αφηγείται μια μορφή εμβληματική, έναν Σαμαρείτη. “Σαμαρείτες” ονομάζονται από την περσική περίοδο (5 π.Χ. αιώνας) και εξής οι απόγονοι των κατοίκων του αρχαίου βασιλείου του Ισραήλ της βόρειας Παλαιστίνης που είχε πρωτεύουσα τη Σαμάρεια. Το βασίλειο αυτό είχε ιδρυθεί το 926 π.Χ. μετά τη διάσπαση του ενιαίου βασιλείου των Δαβίδ και Σολομώντα και είχε παίξει σημαντικό ρόλο

στα πολιτικά και θρησκευτικά πράγματα της περιοχής μέχρι το 722 π.Χ., οπότε καταλύθηκε από τους Ασσύριους και μεγάλες ομάδες του πληθυσμού του μεταφέρθηκαν στην περιοχή της Μεσοποταμίας. Οι σχέσεις του βασιλείου του Ισραήλ με το αδελφό βασίλειο του Ιούδα της νότιας Παλαιστίνης που είχε πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ υπήρξαν κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας τους εχθρικές. Το νότιο αυτό βασίλειο καταλύθηκε το 586 π.Χ. από τους Βαβυλώνιους και μεγάλο μέρος του πληθυσμού του μεταφέρθηκε επίσης στην περιοχή της Μεσοποταμίας. Η εχθρότητα όμως μεταξύ νοτίων και βορείων κατοίκων της Παλαιστίνης διατηρήθηκε και μετά την καταστροφή των δύο βασιλείων. Όταν μετά το 538 π.Χ. στο πλαίσιο της Περσικής Αυτοκρατορίας δόθηκε η δυνατότητα στους πρώην εξοριστούς να επιστρέψουν στις κοιτίδες τους, η παλιά έχθρα αναζωπυρώθηκε. Οι Ιουδαίοι κατηγορούσαν τους Σαμαρείτες ότι κατά τη διάρκεια της μακράς παραμονής τους μακριά από την πατρίδα τους αναμείχθηκαν με άλλους λαούς με αποτέλεσμα να αλλοιωθούν τόσο φυλετικά όσο και θρησκευτικά-πολιτισμικά. Συνέπεια αυτών ήταν να προκύψει το σαμαρειτικό σχίσμα και να διαμορφωθούν δύο ανεξάρτητες θρησκευτικές κοινότητες των Σαμαρειτών με κέντρο τον ναό που χτίστηκε στο όρος Γαριζείν κοντά στη Σαμάρεια και των Ιουδαίων με κέντρο τον ναό της Ιερουσαλήμ.

Το μέγεθος της προσφοράς του καλού Σαμαρείτη προς τον συνάνθρωπό του γίνεται ακόμη πιο εμφανές αν λάβει κανείς υπόψη του ότι δύο θρησκευτικοί λειτουργοί, ένας ιερέας και ένας λευίτης, αποφεύγουν να βοηθήσουν τον κακοποιημένο από τους ληστές ετοιμοθάνατο άνθρωπο, είτε για θρησκευτικούς λόγους -οι διατάξεις του Νόμου για το ενδεχόμενο επαφής με νεκρό είναι πολύ αυστηρές (Λευ 19:11-22)- είτε για τον κίνδυνο που διέτρεχαν. Η απόσταση της Ιεριχώ από την Ιερουσαλήμ είναι 30 περίπου χιλιόμετρα αλλά η υψομετρική διαφορά των δύο πόλεων υπερβαίνει τα χίλια μέτρα, με αποτέλεσμα οι πολλές στροφές του δρόμου και τα βράχια να προσφέρουν ιδανικές συνθήκες για ενέδρες ληστών. Είναι αξιοσημείωτο το ρήμα που χρησιμοποιεί ο ευαγγελιστής στην περιγραφή της συμπεριφοράς των δύο· ο ιερέας, όπως και ο λευίτης *“ιδών άντιπαρήλθεν”*, δηλαδή, δεν προσπέρασαν απλώς, αλλά συνειδητά άλλαξαν δρόμο, πέρασαν απέναντι.

Επιλέγοντας, λοιπόν, ο Ιησούς να προβάλλει ως πρότυπο αγάπης προς τον πλησίον την αγάπη που επιδεικνύει ένας αιρετικός και αλλόφυλος στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα στον νομοδιδάσκαλο, ο οποίος επιχειρεί να στηρίξει την όποια επιχειρηματολογία του στον Νόμο. Έτσι, τελειώνοντας την παραβολή του, του αντιστρέφει την ερώτηση που του έθεσε αρχικά ο συνομι-

λητής του: **“Ποιος λοιπόν απ’ αυτούς τους τρεις κατά τη γνώμη σου αποδείχτηκε “πλησίον” εκείνου που έπεσε στους ληστές;”**. Ο νομοδιδάσκαλος αναγκάζεται τώρα να ομολογήσει ότι η έννοια του “πλησίον” υπερβαίνει τόσο τα φυλετικά όσο και τα θρησκευτικά όρια. Ο “πλησίον” δεν ορίζεται με βάση τον τόπο καταγωγής ή τη θρησκευτική πίστη, αλλά με βάση την ανάγκη που έχει.

Αυτήν ακριβώς την αλήθεια επισημαίνει και άγιος Νεκτάριος, η ημέρα μνήμης του οποίου (9 Νοεμβρίου) εγγίζει ημερολογιακά την Η΄ Κυριακή του Λουκά: “Αἱ δογματικά διαφοράι ὡς ἀναγόμεναι πρὸς μόνον τὸ κεφάλαιον τῆς πίστεως ἀφίενται ἐλεύθερον καὶ ἀπρόσβλητον τὸ τῆς ἀγάπης κεφάλαιον. Τὸ δόγμα δὲν καταπολεμεῖ τὴν ἀγάπην. Ἡ δὲ ἀγάπη χαρίζεται τῷ δόγματι, διότι πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει. Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἐστὶν ἀναλλοίωτος, δι’ ὃ οὐδ’ ἡ τῶν ἑτεροδόξων χωλαίνουσα πίστις δύναται ν’ ἀλλοίωση τὸ πρὸς αὐτοὺς τῆς ἀγάπης συναίσθημα. Διὰ τῆς ἀγάπης ἐστὶ λίαν πιθανὸν νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν (ενν. ο ἐπίσκοπος) καὶ τὴν ἐξ ἐσφαλμένης περιωπῆς κρίνουσαν δογματικὸν τι ζήτημα ἑτερόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε χάριν δογματικῆς τινὸς διαφορᾶς πρέπον νὰ θυσιάζεται. Παράδειγμα ἔστω ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ὅστις ἐξ ἀγάπης καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς σταυρωτὰς τοῦ Χριστοῦ ἠύχετο ἀνάθεμα εἶναι αὐτόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν τοὺς ἑτεροδόξους ἐπίσκοπος, ὁ μὴ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐργαζόμενος, ἀπὸ ψευδοῦς κινεῖται ζήλου καὶ ἐστερημένος ἐστὶν ἀγάπης. Διότι ὅπου ἡ ἀγάπη, ἐκεῖ καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς, ὁ δὲ ψευδῆς ζῆλος καὶ ἡ πεπλανημένη δόξα ἐξελέγχονται ὑπὸ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἀποκρούονται. Τὰ τῆς πίστεως ζητήματα οὐδ’ ὅλως δέον ἐστὶ νὰ μειῶσι τὸ τῆς ἀγάπης συναίσθημα. Οἱ διδάσκαλοι τοῦ μίσους εἰσὶ μαθηταὶ τοῦ πονηροῦ, διότι ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς δὲν ἐξέρχεται γλυκὺ καὶ πικρὸν” (Μάθημα Ποιμαντικῆς, εκδ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 192).

M.K.

